

Werk

Label: Article

Jahr: 1932

PURL: https://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?31311028X_0061 | log146

Kontakt/Contact

[Digizeitschriften e.V.](#)
SUB Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen

✉ info@digizeitschriften.de

DROBNOSTI.

Poznámka k zdvojnásobování čísel. — Známé jest pravidlo o snadném zdvojnásobení dvojciferného čísla končícího 5: první číslici znásobíme číslicí o 1 větší a k vzniklému součtu přičteme 25. — Zde chci ukázat dvě podobná pravidla, jichž lze často s prospěchem užiti.

1. Dvojciferné číslo začínající 5 lze snadno zdvojnásobiti takto: *k 25 přičteme druhou číslici čísla (jednotky) a k vzniklému součtu přičteme kvadrát této druhé číslice*; na př. $57^2 = 3249$, atd.

Důvod: Dvojciferné číslo začínající 5 lze psáti ve tvaru $50 + m$, kdež $0 \leq m \leq 9$. Pro jeho kvadrát platí:

$$(50 + m)^2 = 100(25 + m) + m^2.$$

2. Druhé mocniny čísel 41 až 49 lze snadno počítati podle pravidla: *k 15 přičteme druhou číslici čísla (jednotky) a k vzniklému součtu přičteme kvadrát doplňku této druhé číslice do 10*; na př. $46^2 = 2116$, atd.

Důvod: Každé z čísel 41 až 49 lze psáti ve tvaru $40 + m$, kdež $0 < m \leq 9$. Pro kvadrát tohoto čísla platí:

$$(40 + m)^2 = 100(15 + m) + (10 - m)^2$$

Poznámka: V obou pravidlech při připsování kvadrátu nutno psáti: $1^2 = 01$, $2^2 = 04$, $3^2 = 09$. Dr. Karel Koutský.

Pružnost v tahu. Na jednu hranu experimentálního stolu připevníme konec železného drátu asi 0.5 mm silného, druhý konec ovineme kolem háčku siloměru (mincíře). Od kroužku mincíře jde ještě asi $\frac{1}{4} m$ drátěného lanka navíjeného na hřidel rumpálu, otáčeného tangenciálním šroubem (bývá ve sbírkách). Rumpál připevníme svérákem na druhém konci experimentálního stolu. Otáčí-li se tangenciálním šroubem, napíná se zkoušený drát silou, kterou lze zjistiti na siloměru. Siloměr sám je zavěšen na niti tak, aby jeho stupnice byla stále v poloze k odčítání vhodné. Mikrometr, jímž lze měřiti prodloužení drátu, lze nejjednodušeji improvizovati takto: Na napínaný drát blízko háčku siloměru zavěsíme pomocí drátěného očka *A* ručičku asi 10—20 cm dlouhou z plechu nebo tvrdého drátu. Několik milimetrů pod očkem *A*, jež tvoří osu ručičky, v bodě *B* upevníme měděný drátek *BC* 0.1 mm tlustý nebo hedvábné vlákno o délce $\frac{1}{2} m$, až 3 m, jehož druhý konec *C* upevníme svorkou k určitému místu napínaného drátu, tak, aby při nenapjatém drátu zkoušeném bylo vlákno mírně napjato vahou ručičky. Ze známých konstant trojúhelníka *ABC* a změny úhlu při *A* lze určití změnu strany *AC*. Mikrometr je zřejmě tím citlivější, čím je kratší *AB* a čím delší *AC*.

J. Procházka, Praha XI.